

Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України

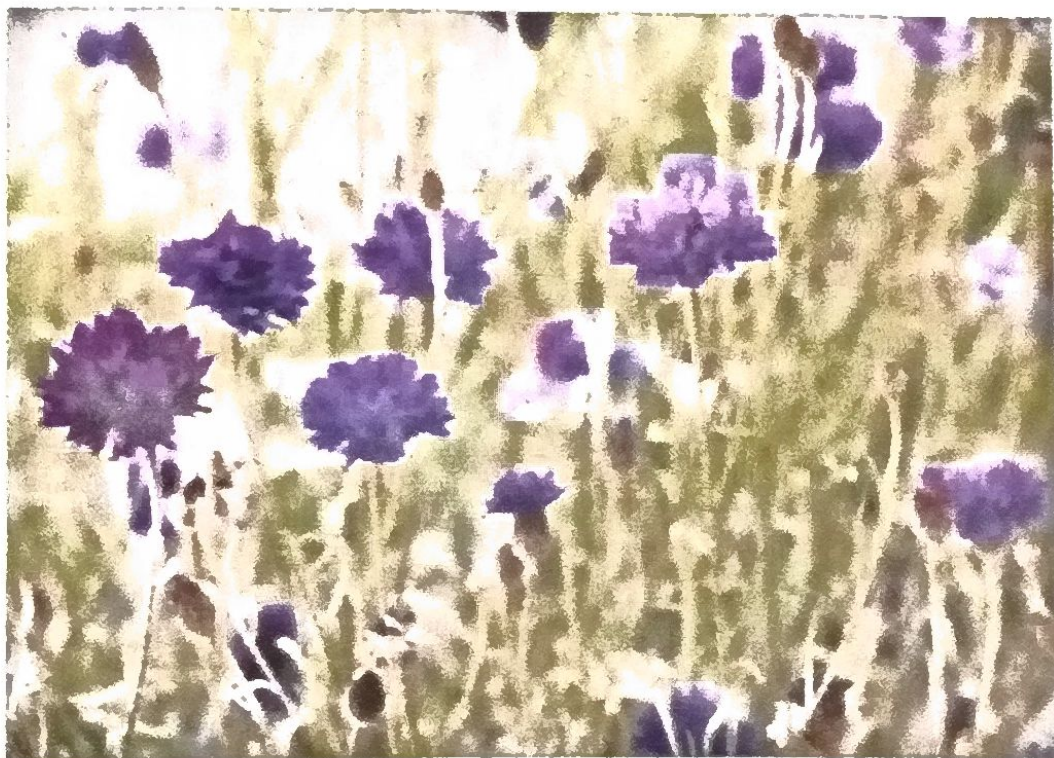
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ:

*Збірник наукових праць Інституту психології
імені Г. С. Костюка НАПН України*

Том X

*Психологія навчання
Генетична психологія
Медична психологія*

Випуск 27

Київ – 2015

А 43

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (Протокол № 4 від 30.03.2015)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 17847-6693ПР від 10.06.2011

Збірник внесено до Переліку наукових фахових видань України з психології (Постанова Президії ВАК України № 1-05-5 від 1.07.2010)

Головний редактор

Максименко С.Д., дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор.

Редакційна колегія:

Чепелєва Н.В., (заступник головного редактора) дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; Моляко В.О., дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; Балл Г.О., член-кор. НАПН України, доктор психол. наук, професор; Карамушка Л.М., член-кор. НАПН України, доктор психол. наук, професор; Смутьсон М.Л., член-кор. НАПН України, доктор психол. наук, професор; Кокун О.М., доктор психол. наук, професор; Швалб Ю.М., доктор психол. наук, професор; Піроженко Т.О., доктор психол. наук, ст. н. с.; Кісарчук З.Г., кандидат психол. наук, ст. н. с.; Семенова Р.О., кандидат психол. наук, ст. н. с.; Чепан М.-Л.А., канд. психол. наук, ст. н. с.

Редакційна рада тому:

Куценко Г.В., кандидат психол. наук, ст. н. с.; Слободяник Н.В., кандидат психол. наук, ст. н. с.

Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2015. – Том. Х. – Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. – Вип. 27. – 774 с.

У збірнику розглядаються найбільш актуальні проблеми загальної, генетичної, медичної психології та психології навчання.

Представлено широкий спектр наукових розробок сучасних українських психологів. Аналізуються проблеми чинників, умов розгортання та труднощів психічного розвитку; питання вікових та індивідуальних особливостей становлення особистості; обговорюються можливості нових педагогічних та психотерапевтичних підходів.

Збірник адресовано професійним психологам та фахівцям у галузі суміжних наук, студентам психологічних кафедр та всім, хто цікавиться сучасним станом психологічної науки.

training and education, are designed only to help a child pattern his/her behavior and properly respond to conflict situations.

Conclusions. In general, according to parents and teachers and our own observations, after implementation of the program the behavior of children who had received remedial training improved, the number of aggressive outbursts decreased and they become less sustained.

Key words: aggressive children with special needs, art therapy, psychoprophylaxis, socialization, optimization of parent – child relationship.

Отримано: 16.02.2015 р.

УДК 159. 923

О.В. Корнієнко

ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИЙ (ЕКСТРАВЕРТОВАННИЙ) ТА ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗИ ПСИХОСОМАТИЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТОК-ДІВЧАТ КНУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

О.В. Корнієнко. Індивідуально-типологічний (екстравертований) та факторний аналізи психосоматичного здоров'я студенток-дівчат КНУ імені Тараса Шевченка. У статті на основі результатів багатолітнього (2006-2009 років) емпіричного дослідження представлений індивідуально-психологічний (екстравертований) та факторний аналізи показників психосоматичного здоров'я дівчат-екстравертів КНУ імені Тараса Шевченка. Проведений диференційований аналіз вибірки дівчат-студентів (n=375) з урахуванням виділення трьох підгруп: інтровертів (n=79), амбівертів (n=111), екстравертів (n=185). Підготовлені до друку та передані до редакцій журналів ВАК України з психології по двом вибіркам дівчат інтровертів та амбівертів. Виконані усі етапи комплексного дослідження: середньостатистичний, кореляційний, факторний аналізи на прикладі вибірки дівчат-екстравертів (n=185) з урахуванням складної динаміки 45 сумарних показників чотирьох блоків психодіагностичних методик. Отримані результати підтвердили наше припущення про провідну роль та вплив двох факторної теорії особистості Н.Ейсенк (екстраверсії, емоційної стабільності/нестабільності) на психосоматичне здоров'я досліджуваних дівчат-студентів.

Ключові слова: психодіагностика, психосоматичне здоров'я дівчат-екстравертів

А.В. Корниенко. Индивидуально-типологический (экстравертированный) и факторный анализы психосоматического здоровья студенток-девушек КНУ имени Тараса Шевченко. В статье на основе результатов многолетнего (2006-2009 годов) эмпирического исследования представлен индивидуально-психологический (экстрове́ртированный) и факторный анализы показателей психосоматического здоровья девушек-экстравертов КНУ имени Тараса Шевченко. Проведен дифференцированный анализ выборки девушек-студенток (n = 375) с учетом выделения трех подгрупп: интровертов (n = 79), амбивертов (n = 111), экстравертов (n = 185). Подготовлены к

печати и переданы в редакции журналов ВАК Украины по психологии по двум выборкам девушек интровертов и амбивертов. Выполнены все этапы комплексного исследования: среднестатистический, корреляционный, факторный анализы на примере выборки девушек-экстравертов ($n = 185$) с учетом сложной динамики 45 суммарных показателей четырех блоков психодиагностических методик. Полученные результаты подтвердили наше предположение о ведущей роли и влиянии двух факторной теории личности H. Eysenk (экстраверсии, эмоциональной стабильности / нестабильности) на психосоматическое здоровье исследуемых девушек-студентов.

Ключевые слова: психодиагностика, психосоматическое здоровье девушек-экстравертов

У дисертаційному дослідженні Макарової М.І. "Особливості темпераменту дітей та підлітків з резидуально-органічними психічними порушеннями" [11, с.48] стверджується наступне, що у медичній психології та клінічній практиці не знайшли свого відображення сучасні підходи до темпераменту. Більш того, саме поняття "темперамент", у вітчизняній психіатрії та медичній практиці останніх десятиліть, можливо віднести до зникаючих. Данні про типологію темпераменту отримані вітчизняними та зарубіжними авторами за умовою дослідження популяції здорових дітей. Автор вищезгаданої дисертації зазначила, що не зустрічала у літературі спеціального описання результатів обстеження темпераменту у хворих дітей, тому у своїй роботі обрали групу дітей з органічними порушеннями головного мозку, як психотичного, так і не психотичного характеру у поєднанні з різними рівнями розумового недорозвитку від легкої затримки до вираженої олігофренії. Наступне дослідження Баженової М.І. "Особливості інтегральної індивідуальності хронічно соматично хворих та їх зв'язок з відношенням до хвороби" [1, с.23] пов'язане з активним обговоренням питання про трансформацію традиційних поглядів на хворобу замість характеристики хвороби як суми порушень та їх фізичних проявів вона стала розглядатися у зв'язку з особистістю хворого. "Пацієнт справедливо бачиться не тільки "володарем" хворого органу, а й особистістю" [17, с.21-34]. Зміна поглядів на феномени хвороби та здоров'я відбуваються і у суспільстві у цілому. Звідси закономірно виникає питання до психологічних аспектів виникнення, перебігу тілесних страждань. Вперше відношення до хвороби хронічно соматичних хворих вивчається у взаємозв'язку з різнорівневими властивостями інтегральної індивідуальності. Виявлені особливості відношення до хвороби та специфіка її взаємозв'язку з різнорівневими властивостями інтегральної індивідуальності таких факторів, як стать, вік, рівень освіти, відсутність/ наявність включеності до трудової діяльності, клас захворювання та тривалість його лікування.

Постановка проблеми. Проблеми стану психосоматичного здоров'я підлітків цілеспрямовано вивчалось у дисертаційному дослідженні Бортніко-

вої Е.І. "Психологічні особливості підлітків з соматоформною дисфункцією вегетативної нервової системи" [2, с.16]. Автор наголошує на тому, що сучасні підлітки страждають від широкого спектру соматичних захворювань, що безумовно, впливає на особистісні особливості, а саме і на формування соматоформної дисфункції вегетативної нервової системи. У зв'язку з цим представляє інтерес вивчення особливостей тривожності, агресії, взаємин з батьками, механізмів психологічного захисту у підлітків з соматоформною дисфункцією та іншими ускладненими соматичними захворюваннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значимі статистичні відомості з даної теми представлені у роботі Краснової М.А. "Особливості психосоматичної та неврологічної характеристик при оцінці стану здоров'я підлітків" [9, с.24]. За даними офіційної статистики загальна захворюваність за класом нервових захворювань у Росії складає 61,6 на 1000 підлітків. За останні 5 років зростання неврологічної патології склало 14%. Прогресуюче погіршення психічного здоров'я підлітків призвело до збільшення непсихотичних розладів та розумової відсталості. Деталізуючи представлення статистичних даних з порівнянням захворюваності у Далекосхідному регіоні по більшості нозологічних форм вище, ніж у Російській Федерації. Дослідження останніх років визначили психопатологічні особливості сучасних молодих людей, що характеризуються підвищеною тривожністю, емоційною нестабільністю, зниженням адаптації до стресових ситуацій, астенізацією, схильністю до негативно-агресивних реакцій, спрямованим як на суспільство, так і на самого себе, серед яких зростання злочинності за останні 5 років склало 57%.

Згідно із сучасними дослідженнями, серед загальної кількості студентства України, до моменту набуття вищої освіти, здоровими залишаються лише 6%, близько 45-50% випускників мають функціональні відхилення, а 40-60% -хронічні захворювання, третя ж частина випускників мають обмеження у виборі професії [12,с.156]. Неусвідомленими залишається відношення молодого покоління до здорового способу життя. За даними С.І.Присяжнюк, 38,3% студентів вищих навчальних закладів за станом здоров'я належать до спеціальних медичних груп [14, с.6-7]. Кожна молода людина, внаслідок різних життєвих обставин, підпадає під вплив саме того середовища, яке вона бачить навколо себе, і її суспільна мораль, позиція, переконання, життєві установки, поведінка не завжди формуються в корисному для себе та оточуючих напрямі.

Автор статті, також вивчає дану проблему з позиції безпеки та підтримання психосоматичного здоров'я молоді в структурі навчального процесу на прикладі багаторічних досліджень (2006-2015 років) на різних факультетах Київського національного університету імені Тараса Шевченка у вищезгаданих публікаціях Корнієнко О.В [5, с.312-318; 6, с.251-256].

Враховуючи вищевикладені погляди фахівців різних країн світу та представлені статистичні результати **метою** даної статті є:

Проведення детального диференційованого порівняльного аналізу проявів індивідуально-типологічних особливостей досліджуваних дівчат-студентів ($n=375$) з урахуванням виділення групи трьох підгруп: інтровертів ($n=79$), амбівертів ($n=111$) екстравертів ($n=185$) Київського національного університету імені Тараса Шевченка на основі проведених досліджень 2006-2009 навчальних років.

Нами були сформульовані наступні завдання теоретико-емпіричного дослідження:

1. Дослідження середньостатистичних показників другої підгрупи дівчат-екстравертів ($n=185$)
2. Проведення кореляційного аналізу даної підгрупи на прикладі 45 показників за даними чотирьох блоків психодіагностичних методик
3. Здійснення факторного аналізу підгрупи дівчат-екстравертів ($n=185$)
4. Представлення зведених даних опосередкованих кореляційних зв'язків групи дівчат-екстравертів ($n=185$) на матеріалі досліджень факторного аналізу.

Методики. Нами були виділені чотири блоки психодіагностичних методик, детальне їх об'рунтування, апробація у дисертаційних дослідженнях автора та працях інших фахівців, навчальних посібниках, монографіях представлена у джерелах.

1. Перший рівень: індивідуально-психологічний та психофізіологічний (ЕРІ інтроверсія, амбіверсія, екстраверсія, емоційна стабільність/нестабільність адаптований А. Г. Шмельовим [13] за Д. Я. Райгородським; інтегральність темпераменту за Ю. Беловим [3]; особливості відчуття та сприйняття (репрезентативні системи людини "візуальність", "кінестетичність", "аудіальність") за Т. М. Орловою та О. М. Добророднієвим [10].

2. Другий рівень: особистісно-орієнтований акцентуації характеру за Г.Шмішеком за Л. А. Головей, Е. Ф. Рибалко [15]; методика діагностики темпераменту Я. Стреляу за Д. Я. Райгородським, [13] шкала самооцінки особистісної та ситуативної тривожності С. Spielberger за В. Л. Марішук та ін. [16]

3. Третій рівень: психосоматично-орієнтована методика диференціальної діагностики депресивних станів В. А. Жмурова [4]; Гісенський опитувальник, адаптований у психоневрологічному інституті ім. В. М. Бехтерева [13]; методика експрес-діагностики неврозу К. Хека і І. Хеса за Д. Я. Райгородським [13]

4. Четвертий рівень: міжособистісно-орієнтована методика діагностики міжособистісних відношень Т. Лірі за Д. Я. Райгородським [13].

Виклад основного матеріалу. Підводячи підсумки за першими чотирма завданнями вище заявленої статті вважаємо за доцільне звернути увагу на узагальнену таблицю 1 з включенням опосередкованих кореляційних взаємозв'язків групи дівчат-екстравертів (n=185) на матеріалі досліджень факторного аналізу.

Таблиця 1

Опосередковані кореляційні зв'язки групи дівчат-екстравертів (n=185) на матеріалі досліджень факторного аналізу

Фактор №1 «Типологічна фаховість курсу навчання»			Фактор №2 «Об'єктивна вікова самооцінка»	
Факторні навантаження				
Спеціальність (0,900)	Курс навчання (0,878)	Екстраверсія (-0,554)	Щирість (0,773)	Вік (0,676)
Дистимічність (-0,196**)	Спеціальність (0,748**)	Холеричність (0,145°)	Сангвінічність (-0,148°)	Курс навчання (0,320**)
Збудливість (0,240**)	Екстраверсія (-0,249**)	Рухом.нерв. проц. (-0,147°)	Флегматичність (0,218°)	Емоц.стаб./ нестаб. (0,190**)
Екстраверсія (-0,336**)	Сила проц.збудж. (0,216**)	Депресивний стан (-0,169°)	Емоц.стаб./ нестаб. (-0,151°)	Ситуат. тривожн. (-0,197**)
Емоц.стаб./ нестаб. (0,148°)	Рухом.нерв. проц. (0,213**)		Сила проц.збудж. (0,195°)	Рухом.нерв. проц. (0,173°)
Сила проц.збудж. (0,266°)	Вірог.неврозу (-0,183°)		Рухом.нерв.проц. (0,205**)	Іnten.скарг хвор. (-0,160°)
Сила проц.гал'м. (-0,291**)	Підкорюваність (-0,156°)		Вірог.неврозу (-0,149°)	
Рухом. нерв.проц. (0,396**)	Залежність (-0,189°)			
Залежність (-0,166°)	Дружелюбність (-0,193**)			
Дружелюбність (-0,202**)	Особ.трив. (-0,166**)			
Ситуат.тривожн. (-0,172°)	Ситуат.тривожн. (-0,253°)			

* $P > 0,05$, ** $p > 0,01$

Виходячи з даних таблиці №1 ми отримали два провідних фактора фактор №1 "Типологічна фаховість курсу навчання", фактор №2 "Об'єктивна вікова самооцінка" на відміну від групи дівчат-абмівертів (n=111) було виявлено три фактори: фактор №1 "Фаховість курсу навчання", фактор №2 "Об'єктивна вікова самооцінка", фактор №3 "Амбівертована нормос-

тенічність", за групою дівчат-інтровертів ($n=79$) два фактори: фактор №1 "Фаховість курсу навчання", фактор №2 "Вікова інтроверсія". З представленої інформації слідує очевидний висновок про активне включення факторних навантажень з типологічною складовою за концепцією Н.Ейзенк (екстраверсії та емоційної стабільності-нестабільності) у групі дівчат-екстравертів ($n=185$). Наступною узагальнюючою відмінністю між трьома групами є кількість психосоматично-орієнтованих опосередкованих зв'язків у групі дівчат-інтровертів - 11, у дівчат-амбівертів - 22, дівчат-екстравертів - 15. Спрямованість та характер опосередкованих кореляційних зв'язків у трьох групах суттєво відрізняється. Детальне описання емпіричних даних групи дівчат-інтровертів ($n=79$), дівчат-амбівертів ($n=111$) опубліковані у двох інших статтях автора даної статті [7,8]

Факторне навантаження "Спеціальність" (0,900) включає наступні опосередковані кореляційні зв'язки з: "Дистимічністю" (-0,196**), "Екстраверсією" (-0,336**), "Емоційною стабільністю/нестабільністю" (0,148**), "Ситуативною тривожністю" (-0,172**). Другий компонент факторного навантаження "Курс навчання" (0,878) об'єднав навколо себе такі показники: "Екстраверсію" (-0,249**), "Вірогідність неврозу" (-0,183*), "Особистісну та ситуативну тривожність" (-0,166**;-0,253*). Третій компонент факторного навантаження "Екстраверсія" (-0,554) виявилася залежною з "Депресивним станом" (-0,169*). Таким чином ми отримали підтвердження ролі провідного чинника "Екстраверсії" та "Емоційної стабільності" у структурі факторного навантаження "Спеціальність" (0,900). Звертаємо, також, особливу увагу на певний вплив наступних складових фактору №1 "Типологічна фаховість курсу навчання", а саме включеність усіх показників методики діагностики темпераменту Я.Стреляю з високою мірою вираженості. "Сила процесів збудження" ($45,69 \pm 13,82$), "Сила процесів гальмування" ($47,61 \pm 14,62$), "Рухомості нервових процесів" ($52,96 \pm 14,69$). Найбільшими виявилися функціонування процесів "Рухомості нервових процесів", з кореляційним зв'язком з "Екстраверсією" (-0,147*). Цей психодіагностичний факт підтверджує наш попередній висновок.

Фактор №2 "Об'єктивна вікова самооцінка" налічує шість опосередкованих психосоматично-орієнтованих кореляційних зв'язків. Перше факторне навантаження "Щирість" (0,773) включає наступні зв'язки "Флегматичність" (0,218*), "Емоційну стабільність/нестабільність" (-0,151*), "Вірогідність неврозу" (-0,149*). Друге факторне навантаження "Вік" (0,676) з низкою таких показників як: "Емоційна стабільність/нестабільність" (0,190*), "Ситуативна тривожність" (-0,197**), "Інтенсивність скарг хворих" (-0,160*).

Висновки:

1. Отримані комплексні індивідуально-психодіагностичні показники за даними групи дівчат-екстравертів ($n=185$) з більшою вірогідністю

тенічність", за групою дівчат-інтровертів ($n=79$) два фактори: фактор №1 "Фаховість курсу навчання", фактор №2 "Вікова інтроверсія". З представленої інформації слідус очевидний висновок про активне включення факторних навантажень з типологічною складовою за концепцією Н.Ейсенк (екстраверсії та емоційної стабільності-нестабільності) у групі дівчат-екстравертів ($n=185$). Наступною узагальнюючою відмінністю між трьома групами є кількість психосоматично-орієнтованих опосередкованих зв'язків у групі дівчат-інтровертів -11, у дівчат-амбівертів -22, дівчат-екстравертів -15. Спрямованість та характер опосередкованих кореляційних зв'язків у трьох групах суттєво відрізняється. Детальне описання емпіричних даних групи дівчат-інтровертів ($n=79$), дівчат-амбівертів ($n=111$) опубліковані у двох інших статтях автора даної статті [7,8]

Факторне навантаження "Спеціальність" (0,900) включає наступні опосередковані кореляційні зв'язки з: "Дистимічність" (-0,196**), "Екстраверсією" (-0,336**), "Емоційною стабільністю/нестабільністю" (0,148**), "Ситуативною тривожністю" (-0,172**). Другий компонент факторного навантаження "Курс навчання" (0,878) об'єднав навколо себе такі показники: "Екстраверсією" (-0,249**), "Вірогідність неврозу" (-0,183*), "Особистісну та ситуативну тривожність" (-0,166**;-0,253*). Третій компонент факторного навантаження "Екстраверсія" (-0,554) виявилася залежною з "Депресивним станом" (-0,169*). Таким, чином ми отримали підтвердження ролі провідного чинника "Екстраверсії" та "Емоційної стабільності" у структурі факторного навантаження "Спеціальність" (0,900). Звертаємо, також, особливу увагу на певний вплив наступних складових фактору №1 "Типологічна фаховість курсу навчання", а саме включеність усіх показників методики діагностики темпераменту Я.Стреляю з високою мірою вираженості. "Сила процесів збудження" ($45,69 \pm 13,82$), "Сила процесів гальмування" ($47,61 \pm 14,62$), "Рухомості нервових процесів" ($52,96 \pm 14,69$). Найбільшими виявилися функціонування процесів "Рухомості нервових процесів", з кореляційним зв'язком з "Екстраверсією" (-0,147*). Цей психодіагностичний факт підтверджує наш попередній висновок.

Фактор №2 "Об'єктивна вікова самооцінка" налічує шість опосередкованих психосоматично-орієнтованих кореляційних зв'язків. Перше факторне навантаження "Щирість" (0,773) включає наступні зв'язки "Флегматичність" (0,218*), "Емоційну стабільність/нестабільність" (-0,151*), "Вірогідність неврозу" (-0,149*). Друге факторне навантаження "Вік" (0,676) з низкою таких показників як: "Емоційна стабільність/нестабільність" (0,190*), "Ситуативна тривожність" (-0,197**), "Інтенсивність скарг хворих" (-0,160*).

Висновки:

1. Отримані комплексні індивідуально-психодіагностичні показники за даними групи дівчат-екстравертів ($n=185$) з більшою вірогідністю

підтвердили наше припущення про провідну роль та вплив коннотативної Н.Бузек (екстраверсії, емоційної стабільності/нестабільності) на психосоматичне здоров'я досліджуваних.

2. Перспективним є подальша розробка профілактичних, психодіагностичних програм у структурі навчального процесу з урахуванням отриманих емпіричних результатів. Для підготовки психологів є суттєвим викладання дисципліни профілактичного спрямування: "Методи підтримання психосоматичного здоров'я", "Безпеки психосоматичного здоров'я", "Практикуму з підтримання психосоматичного здоров'я".

3. Аналіз публікацій фахівців близького зарубіжжя показав, що у сфері практичної медицини, психології, психіатрії не достатньо враховується роль особистісних чинників, а саме темпераменту, типологічних відмінностей, проявів інтегральної індивідуальності досліджуючи важливі питання трансформації психосоматичного здоров'я (з донозології передхворобливого стану до складного стану нозології хвороби) найбільш активного проширкення населення учнівської та студентської молоді.

Список використаних джерел

1. Баженова М.И. Особенности интегральной индивидуальности хронически соматически больных и их связь с отношением к болезни: Автореф. канд.психол.наук: спец.19.00.01.19.00.04 мед. психология / М.И.Баженова СПб., 2007. – 23 с.
2. Бордникова Е.Г. Психологические особенности подростков с соматоформной дисфункцией нервной системы: Автореф. канд.психол.наук: спец.19.00.04. мед. психология / Е.Г.Бордникова Е.Г. СПб., 2006. – 16 с.
3. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии / С.М. Емельянов. – СПб.: Питер, 2000. – 360 с.
4. Жмуров В.А. Методика оценки дифференциальной диагностики депрессивных состояний В.А. Жмурова / В.А.Жмуров // Общая психопатология. – Иркутск: Изд-во Иркутского университета, 1986. – С.202-207.
5. Корнієнко О.В. Факторний аналіз психосоматичного здоров'я дівчат-студентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка 2006-2009 навчальних років / О.В.Корнієнко "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток 1 до вип.27, Том IX (42): Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Гносис, 2012. – С. 312-318.
6. Корнієнко О.В. Факторний аналіз психосоматичного здоров'я юнаків-студентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка 2006-2009 навчальних років / О.В.Корнієнко "Переяслав-Хмель-

ницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток 1 до вип.31, Том V (47): Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Гносис, 2013. – С. 251-256.

7. Корнієнко О.В. Індивідуально-типологічний (інтровертований) та факторний аналізи психосоматичного здоров'я студенток-дівчат Київського національного університету імені Тараса Шевченка – / О.В. Корнієнко "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток 1 до вип.35, Том VIII (59): Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Гносис, 2015. – С.144-151.

8. Корнієнко О.В. Індивідуально-типологічний (амбівертований) та факторний аналізи психосоматичного здоров'я студенток Київського національного університету імені Тараса Шевченка / О.В. Корнієнко // "Медична психологія". – Том.10, №1(37). – 2015. – С.30-35.

9. Краснова М.А. Особенности психосоматической и неврологической характеристик при оценке состояния здоровья подростков с девиантным поведением: Автореф. канд.мед.наук: спец.14.00.09. Педиатрия / М.А.Краснова. – Хабаровск, 2006. – 24 с.

10. Особливості відчуття та сприйняття. Тести для всіх.: упорядн.Т.-М.Орлова; предм.О.М.Добродороднева. – К.,1993. – С.29-31.

11. Макарова Г.А. Особенности темперамента детей и подростков здоровых и с резидуально-органическими нарушениями. : Автореф. канд.психол.наук: спец.19.00.04. мед. психология / Г.А. Макарова СПб.,1998. – 48 с.

12. Молодь за здоровий спосіб життя: щорічна доповідь Президента України, Верховній Раді, Кабінету Міністрів про становище молоді (за підсумками 2009 р.) / М-во у справах сім'ї, молоді та спорту, Держ. Ін-т розв.сім'ї та молоді;[редкол.:Н.Ф.Романова (голова) та ін.]. – К.: ТОВ "Основа", 2010. – 156 с.

13. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты: Учеб.пособ. /Д.Я.Райгородский .- Самара: Баракс. – М., 2001. – 672 с.

14. Присяжнюк С.І. Проблема фізичного виховання учнівської молоді України / С.І.Присяжнюк // Основи здоров'я та фізична культура. – 2006. – №10. – С.6-7.

15. Практикум по возрастной психологии: учеб.пособ.; под ред Л.А. – Головей, Е.Ф.Рибалко. – СПб.: Речь, 2002. – С. 589-597.

16. Шкала самооценки личностной и ситуативной тревожности по Ч.Спилбергеру // Методики психодиагностики в спорте: учеб.пособ. для студентов пед. ин-тов. по спец.03.03."Физ.культура" / В.Л.Блудов, В.А.Плахтиенко, Л.К.Серова. – 2-е изд.доп. и исправ. – М.: Просвещение, 1990. – С. 52-53.

17. Щукин, М. Р. Проблема развития стиля деятельности в свете новых фактов Текст. / М. Р. Щукин // Вестник Пермского государственного педагогического университета. Серия I. Психология / Перм. гос. пед. ун-т. – Пермь, 2002 г. – № 1-2. – С. 21-34.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Bazhenova M.I. Osobennosti integralnoy individualnosti hronicheskii somaticheskii bolnykh i ikh svyaz s otnosheniem k bolezni: Avtoref. kand.psihol.nauk: spets.19.00.01.19.00.04 med. psihologiya / M.I.Bazhenova SPb., 2007. – 23 s.

2. Bortnikova E.G. Psihologicheskie osobennosti podrostkov s somatoformnoy disfunktsiey nervnoy sistemy: Avtoref. kand.psihol.nauk: spets.19.00.04. med. psihologiya / E.G.Bornikova E.G. SPb., 2006. – 16 s.

3. Emelyanov S.M. Praktikum po konfliktologii / S.M. Emelyanov. – SPb.: Piter, 2000. – 360 s.

4. Zhmurov V.A. Metodika otsenki differentsialnoy diagnostiki depresivnykh sostoyaniy V.A. Zhmurova / V.A.Zhmurov // Obschaya psihopatologiya. – Irkutsk: Izd-vo Ikrutskogo universiteta, 1986. – S.202-207.

5. KornIEnko O.V. Faktorniy analiz psihosomatichnogo zdorov'ya dlvchat-studentlv KiYivskogo natslionalnogo unIversitetu ImenI Tarasa Shevchenka 2006-2009 navchalnih roklv / O.V.KornIEnko "Pereyaslav-Hmelnitskiy derzhavniy pedagogIchniy unIversitet ImenI GrigorIya Skovorodi" – Dodatok 1 do vip.27, Tom IX (42): Tematichniy vipusk "Vischa osvIta UkraYini u kontekstI IntegratsIYi do Evropeyskogo osvItnogo prostoru". – K.: Gnosis, 2012. – S. 312-318.

6. KornIEnko O.V. Faktorniy analiz psihosomatichnogo zdorov'ya yunaklv-studentlv KiYivskogo natslionalnogo unIversitetu ImenI Tarasa Shevchenka 2006-2009 navchalnih roklv / O.V.KornIEnko "Pereyaslav-Hmelnitskiy derzhavniy pedagogIchniy unIversitet ImenI GrigorIya Skovorodi" – Dodatok 1 do vip.31, Tom V (47): Tematichniy vipusk "Vischa osvIta UkraYini u kontekstI IntegratsIYi do Evropeyskogo osvItnogo prostoru". – K.: Gnosis, 2013. – S. 251-256.

7. KornIEnko O.V. Individualno-tipologIchniy (Introvertovaniy) ta faktorniy analiz psihosomatichnogo zdorov'ya studentok-dlvchat KiYivskogo natslionalnogo unIversitetu ImenI Tarasa Shevchenka – / O.V. KornIEnko "Pereyaslav-Hmelnitskiy derzhavniy pedagogIchniy unIversitet ImenI GrigorIya Skovorodi" – Dodatok 1 do vip.35, Tom VIII (59): Tematichniy vipusk "Vischa osvIta UkraYini u kontekstI IntegratsIYi do Evropeyskogo osvItnogo prostoru". – K.: Gnosis, 2015. – S.144-151.

8. KornIEnko O.V Individualno-tipologIchniy (ambIvertovaniy) ta faktorniy analiz psihosomatichnogo zdorov'ya studentok KiYivskogo

національного університету імені Тараса Шевченка / О.В. Корнієнко // "Медицина психологія". – Том.10, #1(37). – 2015. – С.30-35.

9. Krasnova M.A. Osobennosti psichosomaticheskoy i nevrologicheskoy karakteristik pri otsenke sostoyaniya zdorovya podrostkov s deviantnyim povedeniem: Avtoref. kand.med.nauk: spets.14.00.09. Pediatriya / M.A.Krasnova. – Habarovsk. 2006. – 24 s.

10. Osoblivosti vldchuttya ta spriynyatty. Testi dlya vslh.: uporyadn.T.M.Orlova: predm.O.M.Dobrorodneva. – K.,1993. – S.29-31.

11. Makarova G.A. Osobennosti temperamenta detey i podrostkov zdorovyih i s rezidualno-organicheskimi narusheniyami. : Avtoref. kand.psichol.nauk: spets.19.00.04. med. psichologiya / G.A. Makarova SPb.,1998. – 48 s.

12. Molod za zdorovyiy sposlb zhitty: schorlchna dopovid Prezidenta UkraYini, Verhovny Radl. Kabinetu Mlnistriv pro stanovische molodl (za pldsumkami 2009 r.) / M-vo u spravah slm'Yi, molodl ta sportu, Derzh. In-t rozv.slm'Yi ta molodl:[redkol.:N.F.Romanova (golova) ta In.]. – K.: TOV "Osnova", 2010. – 156 s.

13. Raygorodskiy D.Ya. Prakticheskaya psichodiagnostika. Metodiki i testyi: Ucheb.posob. /D.Ya.Raygorodskiy .- Samara: Barah. – M., 2001. – 672 s.

14. Prisyazhnyuk S.I. Problema fizichnogo vihovannya uchnivskoYi molodl UkraYini / S.I.Prisyazhnyuk // Osnovi zdorov'ya ta fizichna kultura. – 2006. – #10. – S.6-7.

15. Praktikum po vozrastnoy psichologii: ucheb.posob,: pod red L.A. – Golovey, E.F.Ribalko. – SPb.: Rech, 2002. – S. 589-597.

16. Shkala samootsenki lichnostnoy i situativnoy trevozhnosti po Ch.Spilbergeru // Metodiki psichodiagnostiki v sporte: ucheb posob. dlya studentov ped. in-tov. po spets.03.03."Fiz.kultura" / V.L.Bludov, V.A.Plahtienko, L.K.Serova. – 2-e izd.dop. i isprav. – M.: Prosveschenie, 1990. – S. 52-53.

17. Schukin, M. R. Problema razvitiya stilya deyatel'nosti v svete novyih faktov Tekst. / M. R. Schukin // Vestnik Permskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta. Seriya I. Psichologiya / Perm. gos. ped. un-t. – Perm, 2002 g. – # 1-2. – S. 21-34.

O.V. Kornienko. Individual-typological (extraverted) and factor analysis psychosomatic students-girl health of kyiv's national Taras Schevchenko university. On the basis of the results of decades (2006-2009 years), empirical research presented individually and individual- psychological (extroverted) and factor analysis of indicators of psychosomatic health of girl-extroverts Kyiv's National Taras Shevchenko University. Conducted a differentiated analysis of sample of girls-students (n = 375) with regard to the allocation of three groups: introverts (n = 79), ambiverts (n = 111), extroverts (n = 185). Prepared for publication and submitted to the editors of journals VAK Ukraine psychology for two-sample introverts and ambiverts girl. Completed all stages of a comprehensive study, general statistical, correlative, factor analysis on the example of girls extroverts sample (n = 185) with regard to complex dynamics of 45 total indicators of four-block

psychodiagnostic methods. The results confirmed our assumption about a leading role and influence of two-factor personality theory H. Eysenk (extraversion, emotional stability / instability) on psychosomatic health of girls surveyed students.

Key words: *psychodiagnostics, psychosomatic extraversion girl's health.*

Отримано: 28.03.2015 р.

УДК 159.922.6

С.В. Кузнецова

ПРОБЛЕМА СФОРМОВАНOSTІ СПРЯМОВАНOSTІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ПРОФЕСІЮ ПСИХОЛОГА

С.В. Кузнецова. Проблема сформованості спрямованості старшокласників на професію психолога. Статтю присвячено вивченню проблеми спрямованості старшокласників на професію психолога. Проаналізовано погляди психологів-науковців на поняття "спрямованість". Розкрито рівні сформованості спрямованості старшокласників, які обирають фах "Психологія". Висвітлено результати дослідження спрямованості старшокласників на професію психолога в період навчання в загальноосвітньому навчальному закладі.

Ключові слова: *спрямованість, старшокласник, рівні спрямованості, психолог.*

С.В. Кузнецова. Проблема сформированности направленности старшеклассников на профессию психолога. Статья посвящена изучению проблемы направленности старшеклассников на профессию психолога. Проанализированы взгляды психологов-ученых на понятие "направленность". Раскрыты уровни сформированности направленности старшеклассников, выбирающих специальность "Психология". Представлены результаты исследования направленности старшеклассников на профессию психолога в период обучения в общеобразовательном учебном заведении.

Ключевые слова: *направленность, старшеклассник, уровни направленности, психолог.*

Постановка проблеми. Сьогодні наша держава стоїть на порозі величезних економічних, політичних, культурних перетворень. Її подальша розбудова залежить від теперішніх дітей, які мають продовжувати примножувати здобутки старших поколінь. Якою буде наша держава через 10-15 років залежить від професіоналів, що вже зараз опановують обрану професію за власним професійним покликанням. Варто зауважити, що практичний досвід засвідчує, що сучасна молодь недостатньо підготовлена до нових вимог політичної, соціально-економічної ситуації сьогодення. У результаті ми мусимо констатувати досить сумний факт: є багато молодих людей, які майже не володіють інформацією про вимоги до особистості, до тієї чи іншої діяльності, не враховують відповідності обраної професії, а тому професію обирають навмання.